

CENTRALE BANK VAN CURACAO EN SINT MAARTEN

Doorberekening macro-economisch effect tweede tranche liquiditeitssteun

1. Inleiding

Op 13 mei 2020 heeft de Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkszaken een advies uitgebracht aan de Rijkswinsterraad inzake de tweede tranche liquiditeitssteun voor Aruba, Curaçao en Sint Maarten. In het advies wordt de liquiditeitssteun gebonden aan een aantal voorwaarden waaronder een loonkorting op de arbeidsvoorwaarden van ministers, statenleden van 25,0% per 1 juli 2020. Bovendien moet voor 12,5% worden ingekort op de arbeidsvoorwaarden van overheidspersoneel, het personeel van overheidsbedrijven en het personeel van de door de overheid gesubsidieerde instellingen.

De Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten (CBCS) heeft het effect van de tweede tranche liquiditeitssteun inclusief de hierboven genoemde voorwaarden op de economieën van Curaçao en Sint Maarten doorberekend. In paragraaf 2 wordt het effect op de economie van Curaçao besproken terwijl het effect op de economie van Sint Maarten in paragraaf 3 aan de orde komt. Tot slot volgen de conclusie en enkele aanbevelingen in paragraaf 4.

Hierbij moet worden opgemerkt dat deze impactanalyse in zeer korte tijd en met beperkte informatie is doorberekend. De CBCS zal op een later tijdstip een diepere analyse verschaffen wanneer meer uitgebreide informatie over de lonen en salarissen bij voornamelijk de overheidsbedrijven op Curaçao en de overheidsbedrijven en door de overheid gesubsidieerde instellingen op Sint Maarten, beschikbaar is.

2. Effect op de economie van Curaçao

In april 2020 heeft de CBCS het effect van de maatregelen om een verspreiding van het coronavirus COVID-19 tegen te gaan op de economie van Curaçao doorberekend. De raming ging uit van de sluiting van de grenzen voor commerciële vluchten en het maritiem verkeer voor een periode van 3 maanden en een *lockdown* voor een periode van 1 maand. Op basis van deze uitgangspunten werd een reële krimp van het BBP van 17,7% verwacht voor 2020. Inmiddels is bekend dat de totale *lockdown* 6 weken heeft geduurd. Ook heeft Curaçao een eerste tranche liquiditeitssteun van Nederland ontvangen, waarvoor een deel werd aangewend voor loonsubsidie, financiële ondersteuning voor mensen die zijn ontslagen en weerbaarheidsondersteuning voor onderstandtrekkers.

Indien het effect van de *lockdown* van 6 weken en de eerste tranche liquiditeitssteun in de projectie worden meegenomen, komt de verwachte reële krimp in 2020 uit op 19,0% (Scenario C in tabel 1). Dit is een neerwaartse bijstelling van 1,3 procentpunt vergeleken met de projectie van april 2020. De

extra twee weken *lockdown* heeft een negatief effect van 2,1 procentpunt vergeleken met de projectie van april (Scenario B in tabel 1). De eerste tranche liquiditeitssteun had een positief effect van 0,8 procentpunt die vooral ten goede kwam aan de particuliere consumptie en, als gevolg hiervan, de importen (Scenario C in tabel 1).

Tabel 1. Projecties Curaçao*

	Scenario A	Scenario B	Scenario C	Scenario D	Scenario E
Binnenlandse bestedingen, waarvan	-10.7%	-14.0%	-12.3%	-13.2%	-11.3%
Private sector	-9.3%	-12.1%	-10.4%	-10.9%	-9.0%
Investeringen	-1.7%	-2.5%	-2.5%	-2.5%	-2.5%
Consumptie	-7.6%	-9.6%	-7.9%	-8.4%	-6.5%
Overheidssector	-1.4%	-1.9%	-1.9%	-2.3%	-2.3%
Investeringen	-0.1%	-0.2%	-0.2%	-0.2%	-0.2%
Consumptie	-1.3%	-1.7%	-1.7%	-2.1%	-2.1%
Voorraadmutatie	0.1%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Netto buitenlandse bestedingen, waarvan	-7.1%	-5.8%	-6.7%	-6.2%	-7.3%
Exporten van goederen en diensten	-26.6%	-26.6%	-26.6%	-26.6%	-26.6%
Importen van goederen en diensten	-19.5%	-20.8%	-19.9%	-20.4%	-19.3%
BBP (reëel)	-17.7%	-19.8%	-19.0%	-19.4%	-18.6%

*Noot: Scenario A: 3 maanden grenssluiting, 1 maand *lockdown*

Scenario B: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*

Scenario C: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*, eerste tranche liquiditeitssteun

Scenario D: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*, eerste tranche liquiditeitssteun, korting salarissen (semi)publieke sector

Scenario E: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*, eerste tranche liquiditeitssteun, korting salarissen (semi)publieke sector, tweede tranche liquiditeitssteun

Voorts heeft de CBCS het effect van de besteding van de tweede tranche liquiditeitssteun op de economie doorberekend waarbij de voorwaarden die aan de tweede tranche zijn verbonden in de projectie worden meegenomen. Bij de tweede tranche is het effect van de loonsubsidie, de financiële ondersteuning voor mensen die zijn ontslagen, de weerbaarheidsondersteuning voor onderstandtrekkers en overige sociaal-maatschappelijke ondersteuning doorberekend.

Specifiek zijn de volgende voorwaarden meegenomen in de projectie:

1. Verlaging van 25% op het totale pakket arbeidsvoorwaarden van statenleden en ministers. Dit op jaarbasis met ingang van 1 juli 2020 en geldend tot nader order. Deze besparing dient te worden geboekt ten gunste van de algemene middelen.
2. Verlaging van 12,5% op het totale pakket arbeidsvoorwaarden van alle medewerkers in de (semi)publieke sector.

Bij de berekening van het effect van deze voorwaarden op de groei in 2020 is de CBCS ervan uitgegaan dat de verlaging wordt ingevoerd in juli 2020 en geldt tot het einde van het jaar. Met andere woorden, het effect van een verlaging voor een periode van 6 maanden is doorberekend.

Volgens de berekening van de CBCS zal de economie in dit geval met 18,6 % krimpen in 2020 (Scenario E in tabel 1). Vergeleken met het scenario waarbij het effect van de eerste tranche liquiditeitssteun wordt doorberekend, is de krimp bij de tweede tranche liquiditeitssteun inclusief de hierboven genoemde voorwaarden 0,4 procentpunt lager. De verlaging van de salarissen van statenleden, ministers en medewerkers in de (semi)publieke sector zal een negatief effect van 0,4 procentpunt hebben op de groei (scenario D in tabel 1). Immers, de overheidsconsumptie en de particuliere consumptie nemen af door een daling van het besteedbare inkomen van degenen die werkzaam zijn in de (semi)publieke sector, gematigd door een afname van de importen. Daarentegen zal de aanwending van de tweede tranche liquiditeitssteun voor de loonsubsidie en financiële ondersteuning voor de kwetsbare en meest getroffen groepen in de maatschappij een positief effect van 0,8 procentpunt hebben op de groei. Vooral de particuliere consumptie zal hiervan profiteren. Ook zal de aanwending een positief effect hebben op de importen.

Het totale pakket aan liquiditeitssteun (eerste en tweede tranche samen) heeft een positief effect van 1,6 procentpunt op de groei, terwijl de korting van de salarissen van werknemers in de (semi)publieke sector een negatief effect heeft van 0,4 procentpunt op de groei. Dit is overigens een ondergrens want de CBCS beschikt niet over alle informatie over de salarissen van werknemers in de (semi)publieke sector. De impactanalyse betreft enkel het overheidsperoneel en het personeel werkzaam bij instellingen die ten laste van de overheidsbegroting worden gesubsidieerd of bekostigd. Dat betekent dat de impactanalyse niet het effect meet van de korting van de salarissen van werknemers werkzaam bij overheidsvennootschappen of bij instellingen die door de Sociale Verzekeringsbank worden bekostigd. Zodra deze informatie voorhanden is zal een neerwaartse bijstelling van de groeiprojectie (dus negatiever) volgen.¹

Overigens is hierbij nog geen rekening gehouden met de consequenties voor de werkgelegenheid in de private sector als gevolg van de vraaguitval. Tevens is het van belang het netto-effect voor de overheidsfinanciën in kaart te brengen daar deze loonkorting automatisch zal leiden tot minder inkomsten aan in ieder geval loonbelasting, sociale premies en omzetbelasting. Gezien de lage spaarquote op Curaçao wordt verwacht dat het netto-effect gering zal zijn. Aan deze maatregel kleefte het risico van verdere verarming - maatschappij breed - vanwege de doorwerking in de werkgelegenheid in de private sector. Wel zal het een positief effect hebben op de betalingsbalans.

3. Effect op de economie van Sint Maarten

Sint Maarten moest strenge maatregelen nemen om de uitbraak van het coronavirus COVID-19 zo veel mogelijk te beperken. Hierdoor werden de grenzen gesloten voor commerciële vluchten en het maritiem verkeer en werd een totale *lockdown* ingesteld. De CBCS heeft, uitgaande van de sluiting van

---

¹ De CBCS heeft inmiddels informatie over de bruto loonsom bij de overheidsbedrijven opgevraagd bij het Ministerie van Financien en bij het Centraal Bureau voor de Statistiek.

de grenzen voor een periode van 3 maanden en een totale *lockdown* voor een periode van 1 maand in april voorspeld dat de economie van Sint Maarten in 2020 met 17,0% zou krimpen. In deze voorspelling werd het effect van de eerste tranche liquiditeitssteun door Nederland niet meegenomen. Bovendien heeft de totale *lockdown* ruim 6 weken geduurd.

Wanneer rekening wordt gehouden met een *lockdown* van 6 weken, moet de voorspelling met 1,6 procentpunt naar beneden worden bijgesteld tot 18,6%. (zie Scenario B in tabel 2). De extra twee weken van de *lockdown* heeft dus een negatief effect van 1,6 procentpunt gehad op de groei.

Tabel 2. Projecties Sint Maarten*

	Scenario A	Scenario B	Scenario C	Scenario D	Scenario E
<i>Binnenlandse bestedingen, waarvan</i>	-5.2%	-7.1%	-5.1%	-6.1%	-3.6%
Private sector	-4.0%	-5.3%	-3.3%	-3.3%	-0.8%
Investeringen	0.0%	-0.3%	-0.3%	-0.3%	-0.3%
Consumptie	-4.0%	-5.0%	-3.0%	-3.0%	-0.5%
Overheidssector	-1.2%	-1.8%	-1.8%	-2.8%	-2.8%
Investeringen	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%	0.1%
Consumptie	-1.3%	-1.9%	-1.9%	-2.9%	-2.9%
Voorraadmutatie	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%	0.0%
Netto buitenlandse bestedingen, waarvan	-11.8%	-11.4%	-12.3%	-12.0%	-13.0%
Exporten van goederen en diensten	-22.8%	-22.8%	-22.8%	-22.8%	-22.8%
Importen van goederen en diensten	-11.0%	-11.4%	-10.5%	-10.8%	-9.8%
BBP (reëel)	-17.0%	-18.6%	-17.4%	-18.1%	-16.6%

*Noot: Scenario A: 3 maanden grenssluiting, 1 maand *lockdown*

Scenario B: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*

Scenario C: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*, eerste tranche liquiditeitssteun

Scenario D: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*, eerste tranche liquiditeitssteun, korting salarissen (semi)publieke sector

Scenario E: 3 maanden grenssluiting, 6 weken *lockdown*, eerste tranche liquiditeitssteun, korting salarissen (semi)publieke sector, tweede tranche liquiditeitssteun

Indien het effect van de *lockdown* van 6 weken en de eerste tranche liquiditeitssteun in de projectie worden meegenomen, komt de verwachte reële krimp in 2020 uit op 17,4% (Scenario C in tabel 2). De eerste tranche liquiditeitssteun had een positief effect van 1,2 procentpunt op de groei die vooral ten goede kwam aan de particuliere consumptie en, als gevolg hiervan, de importen.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat Sint Maarten in april 2020 Naf.50,2 miljoen aan liquiditeitssteun heeft ontvangen betreffende het begrotingsjaar 2019. Op de liquiditeitssteun zijn openstaande facturen voor de opvang van gedetineerden verrekend, waardoor netto Naf.46,0 miljoen voor Sint Maarten is overgemaakt. Voorts heeft de Rijksministerraad in mei 2020 besloten om een

eerste tranche aan liquiditeitssteun ad NAF.20,0 miljoen aan Sint Maarten te verstrekken. In de berekening van het effect van de eerste tranche liquiditeitssteun zijn zowel de steun met betrekking tot het begrotingsjaar 2019 en de eerste steun voor het begrotingsjaar 2020 meegenomen. Hierbij is het effect doorberekend van de bedragen die zijn aangewend voor loonsubsidie (baanbehoud), leenfaciliteit en steun in de vorm van voedselpakketten en psychosociale zorg.

Voorts heeft de CBCS het effect van de besteding van de tweede tranche liquiditeitssteun op de economie doorberekend waarbij de voorwaarden die aan de tweede tranche zijn verbonden in de projectie zijn meegenomen. Bij de tweede tranche is het effect van de aanwending van de steun voor loonsubsidie (baanbehoud) doorberekend.

Specifiek zijn de volgende voorwaarden meegenomen in de projectie:

1. Verlaging van 25% op het totale pakket arbeidsvoorwaarden van statenleden en ministers. Dit op jaarbasis en met ingang van 1 juli 2020 en geldend tot nader order. Deze besparing dient te worden geboekt ten gunste van de algemene middelen.
2. Verlaging van 12,5% op het totale pakket arbeidsvoorwaarden van alle medewerkers in de (semi)publieke sector.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat de voorspelling enkel het effect op de verlaging van salarissen van het overheidspersoneel en gezagsdragers betreft. Op dit moment is geen informatie beschikbaar over de salarissen van werknemers bij gesubsidieerde instellingen en overheids-N.V.'s. Indien deze in de voorspelling worden meegenomen, is het negatieve effect van de korting op de arbeidsvoorwaarden van de (semi)publieke sector op de groei groter. De CBCS heeft hierdoor op basis van de ontwerpbegroting 2020 van het Land Sint Maarten een korting doorberekend van 12,5% op de totale uitgaven aan lonen & salarissen. Voorts dient te worden opgemerkt dat bij de berekening van het effect van deze voorwaarden op de groei in 2020 de CBCS ervan uitgegaan is dat de verlaging wordt ingevoerd in juli 2020 en geldt tot het einde van het jaar. Met andere woorden, het effect van een verlaging voor een periode van 6 maanden is doorberekend.

Uit de berekening blijkt dat de verlaging van de arbeidsvoorwaarden van het overheidspersoneel van 12,5% voor een periode van 6 maanden (vanaf 1 juli 2020 tot en met het einde van het jaar) een negatief effect van 0,7 procentpunt heeft op de groei (Scenario D). De verlaging zal immers resulteren in een daling van de overheidsconsumptie en hiermee ook minder importen.

Wanneer ook het effect van de tweede tranche liquiditeitssteun wordt meegenomen, komt de reële krimp in 2020 uit op 16,6%. De aanwending voor de tweede tranche liquiditeitssteun voor de loonsubsidie zal een positief effect van 1,5 procentpunt hebben op de groei. Vooral de particuliere consumptie zal hiervan profiteren. Ook zal de aanwending een positief effect hebben op de importen. Het totale pakket aan liquiditeitssteun (eerste en tweede tranche samen) heeft een positief effect van 2,7 procentpunt op de groei, terwijl de korting van de salarissen van het overheidspersoneel een negatief effect heeft van 0,7 procentpunt op de groei. Zoals eerder vermeld is dit een ondergrens want de CBCS beschikt niet over alle informatie over de salarissen van werknemers in de (semi)publieke

sector. Zodra deze informatie voorhanden is, zal een neerwaartse bijstelling van de groeiprojectie (dus negatiever) volgen.²

De voorspelling dient bovendien met de nodige voorzichtigheid te worden geïnterpreteerd omdat geen rekening wordt gehouden met (1) het effect op de werkgelegenheid in de private sector als gevolg van vraaguitval, en (2) het netto-effect van de loonkorting op de overheidsfinanciën wegens een daling van de inkomsten uit loonbelasting, omzetbelasting en sociale premies.

4. Conclusie

Gezien het korte tijdsbestek om de regeringen van een minimaal adequaat advies te voorzien, is deze analyse niet compleet. Zo kan een generieke loonkorting juist de meest productieve medewerkers dermate demotiveren dat de negatieve spiraal wordt geaccentueerd in termen van dienstverlening en economische ontwikkeling. Het is derhalve niet uitgesloten dat per saldo het effect voor de economische situatie van de eilanden alsook hun overheidsfinanciën negatief is. Kortten op de arbeidsvoorwaarden zal tevens de nodige druk met zich meebrengen voor de liquiditeit in de bancaire sector. Eveneens zullen banken een toename zien in het aantal niet-presterende leningen en zullen ze met de invoering van IFRS 9 strenger moeten omgaan met hun kredietportefeuille wat zal leiden tot additionele voorzieningen.

Het ligt overigens voor de hand dat dan gelijk de korting van 20% van de salarissen via de loonsubsidies ook voor het personeel in de semi(publieke) sector een arbeidstijdverkorting wordt toegepast.

De CBCS meent overigens dat ook ten tijde van een crisis geopteerd moet worden voor duurzame oplossingen. Zo heeft de regering van Curaçao aangekondigd voornemens te zijn het overheidsapparaat te verkleinen. Dat is vanuit economisch oogpunt een betere strategie. Die focust namelijk op het verhogen van de productiviteit en behoort een duurzaam karakter te hebben. Als genoeg garanties gegeven kunnen worden dat dit daadwerkelijk gerealiseerd wordt, dat dit beleidsvoornemen wordt uitgebreid met de overige entiteiten behorende tot de (semi)publieke sector en ook duurzaam is, zou een deel van de te ontvangen liquiditeitssteun die bedoeld is om het liquiditeitstekort te dekken niet zozeer ingezet moeten worden om de reguliere salarissen te betalen maar voor financiering van de afvloeiing. Om dat te bereiken zou bijvoorbeeld binnen een maand een lijst moeten worden opgesteld van concreet geïdentificeerde afvloeiingen (dus met de namen van de af te vloeien personeelsleden) die per 1 juli 2020 ingaan waarbij per instelling het met die afvloeiing beoogde bezuinigingspercentage (bijvoorbeeld 12,5%) structureel moet kunnen worden gerealiseerd. Zowel Curaçao en Sint Maarten zijn getroffen door externe schokken. De economie van Curaçao leidt al jaren onder de diepe economische crisis in buurland Venezuela terwijl een groot deel van de economische infrastructuur van Sint Maarten schade heeft geleden door orkaan Irma in 2017. Nu worden beide landen getroffen door de gevolgen van de wereldwijde uitbraak van het COVID-19 coronacrisis. Deze pandemie heeft geleid tot een wereldwijde economische crisis die in omgang zijn

---

² De CBCS heeft inmiddels informatie over de totale loonsom van de door de overheid gesubsidieerde instellingen en de overheidsbedrijven opgevraagd bij het Ministerie van Financien en bij de Department of Statistics van Sint Maarten.

weerga niet kent. Al voor deze externe schokken hadden beide landen een gebrek aan concurrentievermogen.

Voor een spoedig en duurzaam economisch herstel dient hierdoor te worden ingezet op versterking van het concurrentievermogen door middel van structurele hervormingen. Belangrijke hervormingsgebieden zijn onder andere de arbeidsmarkt, de kapitaalmarkt, het functioneren van de publieke sector en het belastingstelsel. Procyclisch beleid dat kan resulteren in een stijging van armoede onder grote delen van de bevolking zal het economische herstel juist remmen.

Centrale Bank van Curaçao en Sint Maarten

18 mei 2020